

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 68 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 68 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3885>

KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARIN AKRAN İLİŞKİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME* AN INVESTIGATION ON THE PEER RELATIONSHIP OF CHILDREN IN NEED OF PROTECTION

Elif YORGUN YASAR**
Saide ÖZBEY***

Öz

Araştırma, 61-72 aylık korunmaya muhtaç olan çocukların akran ilişkilerinin kurumda kalma süresi, kardeşleriyle birlikte/ ayrı olma durumu, ailesi yanına izinli gitme ve ailesi tarafından ziyaret edilme durumlarına göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. İlişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini 2015- 2016 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde çocuk evlerinde kalan 61-72 aylık korunmaya muhtaç çocuklar; araştırmanın örneklemini ise 48 çocuk (evrenin tamamı) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Genel Bilgi Formları" ve "Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocuk evlerinde 2 yıl kalan çocukların 1 yıl kalan çocuklara göre daha az hiperaktif oldukları; 3 yıl ve üzeri süredir çocuk evlerinde kalan çocukların ise daha az saldırgan oldukları ve prososyal davranışları daha fazla sergiledikleri görülmektedir. Çocuk evlerinde kalan çocukların kardeşleriyle birlikte kaldıklarında daha asosyal ve korkulu- kaygılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların aileleri yanına izinli gitme durumlarının akran ilişkileri üzerinde etkisi olmadığı ancak aileleri tarafından ziyaret edilme durumunun çocukların prososyal, dışlanma ve kaygılı korkulu olma durumlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Çocuk Evleri, Korunmaya Muhtaç Çocuk, Akran İlişkisi.

Abstract

The research was conducted with the aim of investigate situations the peer relationships of 61-72 months old children in need of protection according to the duration of stay in the institution, being with their siblings / separated with their siblings, to go to their families being allowed and being visited by their families. The research is relational screening model. The scope of the research is the 61-72 month old children in need of protection stay in the children's homes in Ankara in the 2015-2016 academic year; The sample of the research consists of 48 children (the entire of scope). General Information Forms "and" Ladd Profilet Child Behavior Scale " were used as data collection tools. As a result of the research, it was found that children staying in children's homes for 2 years were less hyperactive than children staying in 1 year; Children who have been staying in children's homes for 3 years or more, are less aggressive and show more prosocial behavior. It was concluded that children staying in children's homes were more asocial and fearful-anxious when they stayed with their siblings. It was concluded that children's to go their family being allowed has no effect on their peer relationships, but being visited by their families effect children's prosocial, exclusion and anxious fearfulness situations.

Keywords: Preschool Education, Peer Relationship, Children's Homes, Children in Need of Protection.

* Bu çalışma 05.10.2019 tarihinde Kafkas Üniversitesinde 6. Uluslararası Okul Öncesi Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Öğretmen, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara, yorgun1992@hotmail.com

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı. saideozbey@gmail.com

1. GİRİŞ

Yaşamının ilk yılları içinde çocuk, çevresindeki en yakın kişilerle sosyal ilişkiler kurmaya başlar. Çocuğun sosyal çevresinde aile bireylerinden sonra en çok etkileşim halinde olduğu en önemli sosyal deneyimleri elde ettiği kişiler, genellikle çevresindeki diğer çocuklardır. Akran ilişkisi, çocuğun yakın çevresinde aynı yaşta ya da olgunluk düzeyindeki diğer çocuklardan güvendiği, ilgi duyduğu, merak ettiği çocukla ya da çocuklarla etkileşime girmesiyle başlayan süreçtir. Arkadaşlarıyla birlikte çocuk, paylaşmayı, etkinliklere katılımı, diğerlerini dinlerken saygılı olmayı, bazen birlikte çalışmalarını gerektiğini ve kabul edilme-rededilme deneyimlerini öğrenir (Aydın, 2013; Arslan, 2009; Darıca, 2004; Erten, 2012; Yalçın, 2010).

Akran ilişkileri, çocuğun dış dünyayı anlamlandırmasını, uyum sağlamasını ve tüm gelişim alanlarını destekler. Bu hususlarda akran ilişkileri, özellikle yaşamın ilk yıllarında etkilidir. Okul öncesi dönemde çocuk, sahip olması gereken sosyal becerileri kazanıp ve bu becerileri sosyal hayatta kullanarak sosyal uyumunu sağlamaktadır. Akranları ile iletişim halinde olan çocuk, sosyal ilişkilere dair önemli deneyimlere sahip olur. Akranlarıyla iletişimi esnasında çocuklar arkadaşlarını model alır, paylaşımı öğrenir, birbirlerinin sosyal tavırlarını etkiler ve birbirlerine rehberlik ederler (Darıca, 2004; Eminoğlu, 2007; Gülay, 2008; Gülay, 2010).

Bireysel özellikler, sosyal çekingenlik, utangaçlık, aşırı hareketlilik, mizaç, kendilik kavramı, zihinsel yeterlilik, dil, cinsiyet ve fiziksel çekicilik akran ilişkilerini etkileyen unsurlar olarak ele alınmaktadır. Aile ise dolaylı ve doğrudan olarak akran ilişkilerinin gelişim sürecini etkileyen bir diğer unsur olarak değerlendirilmektedir. Çocuklar arkadaşlığı ilk olarak aileden öğrenmektedirler. Çocukların diğer çocuklarla daha sağlıklı ve iyi arkadaşlıklar kurabilmesi için, ailenin kendi üyeleri arasında iyi arkadaşlık özelliklerini gözlemlemesi ve model alması gerekmektedir. Ayrıca anne babalar çocuklara olumlu akran ilişkileri kurabileceği ortamlar sağlamalıdır (Ekmişoğlu, 2007; Eminoğlu, 2007; Erten, 2012; Gülay, 2008; Karataş, 2009; Schaeffer ve Digeronimo, 2009).

Çocukların akran ilişkilerinin gelişmesi yanında tüm gelişim alanlarında aile temel kurumdur ve çeşitli sebeplerden ötürü (ölüm, boşanma, psikolojik ve sosyo-ekonomik vb nedenler) fonksiyonlarını yerine getirememede durumunda çocuk, korunmaya muhtaç konuma geçerek devlet koruması altına alınmaktadır. Devlet korumasındaki çocuklarda ailenin yerini, koruyucu aile, evlat edinme ve kurum bakımı hizmetleri almaktadır. Kurum bakım hizmetlerinde çocuklara tek bir kişi tarafından sağlanan sürekli bir bakım yoktur. Dolayısıyla model alabilecekleri ve duygu ve düşüncelerini şekillendirecek sabit bir kişi yoktur. Annenin ya da onun yerini tutan bir yetişkinin kesintisiz ve teke tek sağlayacağı sevgi ve güven ilişkisi erken dönem yaşantılar için kritik bir önem taşımaktadır. Yakın ilgi, sevgi ve şefkatten uzak oldukları için birçok gelişim alanında geri kalmaktadırlar. Kurum bakımının bu olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesi adına çocuk evi hizmet modeli uygulanmaktadır (Kutlu, 1992; İşkol, 2005; Şengün, 2007).

Çocuk evleri, 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimleridir. Her ilin sosyal, kültürel açıdan çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde tercihen il merkezinde okul ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 5 ila 8 çocuğun kaldığı evlerdir. Bu evlerde arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi yerel kültürel yapıyı toplumun içinde yaşayarak öğrenebilen, toplumla iç içe ve toplumun gerçekleriyle bütünleşen, örf, adet ve kültürünü benimsemiş ve içselleştirmiş, geleceğe güvenle bakabilen ve gelecek kaygısını en aza indirgemiş gençlik yetiştirmek hedeflenmektedir. Hem çocukların sınırlı sayıda oluşu hem de çocuklara bakım hizmeti veren personel sayısının az olması ve sürekli değişmemesi çalışmaları ile çocukların güven duygusu ve kişisel gelişimi açısından olumlu sonuçlara ulaşılma hedeflenmektedir. İlk olarak Ankara'da pilot uygulamaya başlanmış ve 2005 yılında diğer illerde de uygulamaya konulmuştur (Nalbant, 2016; Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008; Yalçın, 2011; Yazıcı, 2013).

Çocuk evlerinde kalmakta olan çocukların sayılarının az olması çocuklarla bireysel ilgilenilmesini sağlamaktadır. Evlerde kalan çocukların benzer yaşlarda çocuklarla kalmalarının sağlanması ile sürekli akran iletişimi kurmaları durumu söz konusudur. Bu iletişim sayesinde arkadaşları ile uyum, paylaşma davranışları pekişmekte, birbirlerini sosyal anlamda etkilemektedirler. Evler arası yapılan etkinliklerde de benzer yaş grubu çocuklarla etkileşim halinde olmaları sağlanmaktadır. Çocuklar çevresiyle iletişim sürecinde anne baba faktörünü rol model alıp gözleme süreleri kısa olsa bile yoğun olarak akran etkileşimi içinde bulunmaktadırlar. Ebeveyn eksikliğinin çocuk üzerindeki olumsuz etkisinin en aza indirilmesi amacıyla çocuklarla bireysel ilgilenilmekte, rehberlik yapılmakta ve çeşitli çevre uyaranları ile sosyal deneyimler

sunulmaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışma, çocuk evlerinde kalan çocukların akran ilişkilerinin kurum ile ilgili bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında çocuk evlerinde kalmakta olan korunmaya muhtaç çocukların akran ilişkileri ile;

- “Kurumda kalma süreleri” ne göre farklılık göstermekte midir?
- “Kardeşleriyle birlikte/ ayrı olma durumu” na göre farklılık göstermekte midir?
- “Çocukların ailesinin yanına izinli gitme durumu” na göre farklılık göstermekte midir?
- “Aileleri tarafından ziyaret edilme durumu” na göre farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin tanımlanması nedeniyle korelasyonel araştırmalar, betimsel araştırmaların bir türü olarak nitelenirler. Korelasyonel olarak da adlandırılan ilişkisel tarama modellerinde iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişimi incelenmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde çocuk evlerinde kalmakta olan 61-72 aylık 48 korunmaya muhtaç çocuk (evrenin tamamı) oluşturmaktadır. Çocuk evlerinde kalmakta olan çocukların 29 u kız (%60,4), 19u (%39,6)erkektir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; “Kişisel Bilgi Formları” ve “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği” ile toplanmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formları:

Araştırma kapsamında çocuk evlerinde kalan çocukların özellikleri belirlendiği için “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Çocuk evlerinde yaşayan çocukların “Kişisel Bilgi Formu”nda, çocukların “kurumda kalma süreleri”, “kardeşleriyle birlikte/ ayrı olma durumu”, “çocukların ailesinin yanına izinli gitme durumu” ve “aileleri tarafından ziyaret edilme durumu” na yönelik bilgiler yer almaktadır.

2.2.2. Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği

Ladd ve Profilet (1996) tarafından geliştirilen ölçek, Gülay (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte 6 tip akran davranışını içeren toplam 44 madde yer almaktadır. Bu maddeler *hiperaktif*, *saldırganlık*, *prososyal*, *asosyal*, *dışlanma*, *korkulu-kaygılı* davranışlarını ölçmektedir. Maddeler 3'lü likert tipinde derecelendirilmiştir. Alt ölçekler birbirinden farklı ilişkileri belirlediği için ölçek için toplam puan alınmamakta; her bir alt ölçek, kendi içinde değerlendirilmektedir. Madde toplam korelasyonlar hesaplanmış ve maddelerin geçerli sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Akranlarına karşı *hiperaktif* alt boyutunun güvenilirlik katsayısı 0,83; *saldırganlık* alt boyutu için 0,87; *prososyal* alt boyutu için 0,88; *asosyal* alt boyutu için 0,84; *dışlanma* alt boyutu için 0,89; *korkulu-kaygılı* alt boyutu için 0,78 olarak hesaplanmıştır (Gülay, 2008).

Ogelman, Körükçü, Erten Sarıkaya, Güngör ve Ersan (2015) akran ilişkileri ölçeğinin geçerlik çalışması kapsamında 300 çocuktan elde edilen cevaplar doğrultusunda doğrulayıcı faktör analizi (DFA) hesaplamışlardır. Hesaplama sonucunda ki-kare değerinin ($X^2= 2497,42$, $sd= 887$, $p= 0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA= 0,084, RMR= 0,028, CFI=0,91 olarak hesaplanmıştır. Tüm maddelerin ait oldukları boyutta anlamlı bir açıklayıcılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının 0,19 ile 0,71 arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Ogelman vd., 2015).

Bu çalışma kapsamında çocuk evlerinde kalan çocukların akran ilişkileri ölçeğinden almış oldukları puanlara ilişkin güvenilirlik katsayısı (cronbach alfa) hesaplanmıştır. Çocuk evlerinde kalan çocuklarda *Hiperaktif* alt boyutu için 0,75, *Saldırganlık* alt boyutu için 0,88, *Prososyal* 0,93, *Asosyal* alt boyutu için 0,84, *Korkulu-Kaygılı* alt boyutu için 0,90 ve *Dışlanma* alt boyutu için (0,90)'dır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

“Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”ni korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgilenen bakım elemanları doldurmuştur. Verilerin analizinde Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U Testi hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 61-72 aylık korunmaya muhtaç olan çocukların "Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği"nden aldıkları puanlara ve çocukların "Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği"nden aldıkları puanları kurum ile ilgili bazı değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Çocukların Kurumda Kalma Süresi / Akran İlişkileri

Tablo 1: Çocukların Kurumda Kalma Süresi Değişkenine Göre Akran İlişkileri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara İlişkin Kruskal Wallis Testi

Boyutları	Kurumda Kalma Süresi	n	Sıra Ort.	sd	•	p
<i>Hiperaktif</i>	1 yıl ve daha az	14	32,57	2	10,373	,006*
	2 yıl	18	16,94			
	3 yıl+	16	25,94			
	Toplam	48				
<i>Saldırganlık</i>	1 yıl ve daha az	14	32,14	2	6,410	,041*
	2 yıl	18	22,25			
	3 yıl+	16	20,34			
	Toplam	48				
<i>Prososyal</i>	1 yıl ve daha az	14	17,14	2	8,116	,017*
	2 yıl	18	23,89			
	3 yıl+	16	31,63			
	Toplam	48				
<i>Asosyal</i>	1 yıl ve daha az	14	25,07	2	,100	,951
	2 yıl	18	24,83			
	3 yıl+	16	23,63			
	Toplam	48				
<i>Dışlanma</i>	1 yıl ve daha az	14	25,21	22	2,494	,287
	2 yıl	18	27,53			
	3 yıl+	16	20,47			
	Toplam	48				
<i>Kaygılı korkulu</i>	1 yıl ve daha az	14	29,71	2	3,678	,159
	2 yıl	18	20,25			
	3 yıl+	16	24,72			
	Toplam	48				

*p<0,05

Tablo 1 incelendiğinde *Hiperaktif*, *Saldırganlık* ve *Prososyal* ölçeklerinden aldıkları puanlar kurumda kalma sürelerine göre anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın kaynağını saptamak için yapılan Man Whitney U testi sonucunda Hiperaktif alt ölçeğinde farkın Kurumda 1 yıl ve daha az kalanlar (ort.=22,46) ile kurumda 2 yıldan beri kalanlar (ort.=11,86) arasında ve 2 yıldan beri kalanların lehine olduğu saptanmıştır.

Saldırganlık alt ölçeğinde 1 yıl ve daha az kurumda kalanlar (ort.=19,75) ile 3 yıl ve üzeri kurumda kalanlar arasında ve 3 yıl ve üzeri kalanların (ort.=11,78) lehine olduğu saptanmıştır.

Prososyal alt ölçeğinde anlamlı farkın kurumda 1 yıl ve daha az süreden beri kalan çocuklar (ort.=10,54) ile 3 yıl ve üzeri kurumda kalan çocuklar (ort.=19,84) arasında ve 3 yıl ve üzeri kalan çocukların lehine olduğu saptanmıştır.

3.2. Çocukların Kardeşleri İle Birlikte- Ayrı Evde Kalma Durumları/ Akran İlişkisi

Tablo 2: Çocukların Kardeşleri İle Birlikte-Ayrı Evde Kalma Durumu Değişkenine Göre Akran İlişkileri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara İlişkin Man Whitney U Testi

Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Alt Boyutları	Kardeşleri ile birlikte / ayrı kalma durumu	n	Mean Rank	Sum of Ranks	u	p
Hiperaktif	Kardeşleri ile birlikte	23	21,00	483,00	207	,767
	Kardeşleri ile ayrı	19	22,11	420,00		
	Toplam	42				
Saldırganlık	Kardeşleri ile birlikte	23	22,26	512,00	201	,653
	Kardeşleri ile ayrı	19	20,58	391,00		
	Toplam	42				
Prososyal	Kardeşleri ile birlikte	23	20,89	480,50	204,500	,722
	Kardeşleri ile ayrı	19	22,24	422,50		
	Toplam	42				
Asosyal	Kardeşleri ile birlikte	23	25,39	584,00	129	,022*
	Kardeşleri ile ayrı	19	16,79	319,00		
	Toplam	42				
Dışlanma	Kardeşleri ile birlikte	23	23,83	548,00	165	,157
	Kardeşleri ile ayrı	19	18,68	355,00		
	Toplam	42				
Kaygılı Korkulu	Kardeşleri ile birlikte	23	25,52	587,00	126	,018*
	Kardeşleri ile ayrı	19	16,63	316,00		
	Toplam	42				

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde *Asosyal* ve *Korkulu Kaygılı* Alt ölçeklerinden alınan puanlar kardeşi ile ayrı evde kalan çocukların lehine anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Başka bir ifadeyle kardeşleri ile ayrı evde kalan çocuklar daha az *Asosyal* ve daha az *kaygı ve korku* yaşamaktadır.

3.3. Çocukların Ailesinin Yanına İzinli Gitme Durumu/ Akran İlişkileri

Tablo 3: Çocukların Ailesinin Yanına İzinli Gitme Durumu Değişkenine Göre Akran İlişkileri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara İlişkin Man Whitney U Testi

Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Alt Boyutları	Aile yanına izinli gitme durumu	n	Sıra Ort.	Sıra Topl.	u	p
Hiperaktif	İzinli gidiyor	26	25,77	670,00	253	,488
	İzinli gitmiyor	22	23,00	506,00		
	Toplam	48				
Saldırganlık	İzinli gidiyor	26	26,40	686,50	236,500	,292
	İzinli gitmiyor	22	22,25	489,50		
	Toplam	48				
Prososyal	İzinli gidiyor	26	25,90	673,50	249,500	,448
	İzinli gitmiyor	22	22,84	502,50		
	Toplam	48				
Asosyal	İzinli gidiyor	26	26,44	687,50	235,500	,286
	İzinli gitmiyor	22	22,20	488,50		
	Toplam	48				
Dışlanma	İzinli gidiyor	26	26,42	687,00	236	,271
	İzinli gitmiyor	22	22,23	489,00		
	Toplam	48				
Kaygılı Korkulu	İzinli gidiyor	26	26,12	679,00	244	,380
	İzinli gitmiyor	22	22,59	497,00		
	Toplam	48				

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde çocukların ailesinin yanına izinli gütme durumuna göre akran ilişkileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Başka bir ifade ile çocukların aileleri yanlarına gitmeleri akran ilişkileri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

3.4. Çocukların Ailesi Tarafından Ziyaret Edilme Durumu/ Akran İlişkileri

Tablo 4: Çocukların Ailesi Tarafından Ziyaret Edilme Durumu Değişkenine Göre Akran İlişkileri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara İlişkin Man Whitney U Testi

Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Alt Boyutları	Ailesi tarafından ziyaret edilme	n	Sıra Ort.	Sıra Topl.	u	p
Hiperaktif	Ziyaretçi var	39	24,27	946,50	166,500	,809
	Ziyaretçi yok	9	25,50	229,50		
	Toplam	48				
Saldırganlık	Ziyaretçi var	39	22,69	885,00	105	,055
	Ziyaretçi yok	9	32,33	291,00		
	Toplam	48				
Prososyal	Ziyaretçi var	39	27,58	1075,50	55,500	,001*
	Ziyaretçi yok	9	11,17	100,50		
	Toplam	48				
Asosyal	Ziyaretçi var	39	22,96	895,50	155,500	,106
	Ziyaretçi yok	9	31,17	280,50		
	Toplam	48				
Dışlanma	Ziyaretçi var	39	22,29	869,50	89,500	,016*
	Ziyaretçi yok	9	34,06	306,50		
	Toplam	48				
Kaygılı Korkulu	Ziyaretçi var	39	22,53	878,50	98,500	0,40*
	Ziyaretçi yok	9	33,06	297,50		
	Toplam	48				

* $p<0,05$

Tablo 4 incelendiğinde çocukların ailesi tarafından ziyaret edilme durumuna göre Sosyosyal Dışlanma ve Kaygılı Korkulu alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında ailesi tarafından ziyaret edilen çocuklar lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifade ile aileleri tarafından ziyaret edilen çocuklar daha olumlu akran ilişkilerine sahiptirler.

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma kapsamında çocuk evlerinde kalan korunmaya muhtaç çocukların akran ilişkilerinin kurum ile ilgili bazı değişkenlere göre incelenmesi yapılmıştır. Bu bölümde ilgili literatür ışığında araştırma bulguları tartışılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada çocuk evlerinde kalan korunmaya muhtaç çocukların *kurumda kalma sürelerine* göre akran ilişkileri incelendiğinde "Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği"nin Hiperaktif, Saldırganlık ve Sosyosyal alt ölçeklerinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 1). Çocukların çocuk evinde kalma süreleri arttıkça Hiperaktif ve Saldırganlık alt ölçeklerinden alınan puanların azaldığı; Sosyosyal alt ölçeğinden alınan puanların ise daha uzun süre kalanlar lehine arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür araştırmasında bu sonucu destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar mevcuttur.

Uslu (2011), kız yetiştirme yurdu, çocuk yuvası ve çocuk evlerinde kalan korunmaya muhtaç çocuklarla yaptığı araştırmasında; kız yetiştirme yurdu hizmet modelinden faydalanan ergenlerin diğer modellerde kalan çocuklardan daha çok davranış sorunları, kurallara karşı gelme, saldırgan davranışlar ve dışa yönelim davranış sorunları yaşamakta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Nalbant (2016), çocuk evi bakım modelinin toplumsallaşmaya etkisini incelediği araştırmasında çocukların kendilerini çocuk evinde mutlu hissettikleri, toplum ile iç içe oldukları ve toplumsal normlara uygun davrandıkları sonucuna ulaşmıştır. Akbulut (2006), korunmaya muhtaç çocuk kavramı üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında kışla tipi olan kurum bakım modelinden ev bakım modelinin olumlu yanları üzerinde durmuştur. Araştırmada ev tipi bakım modelinde yetişen çocukların, kendisine daha çok güvenen, kendisini daha iyi ifade edebilen, çevresiyle daha aktif iletişim kurabilen bireyler olduklarını vurgulamıştır.

Yalçın (2011), Cebe (2005), Gür (2016) ve Baş (1990), kurumda kalan çocuklarda normalin üzerinde davranış sorunları yaşadıkları ve depresifliklerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yörükoğlu (2007), bebeklikten beri kurumda kalanların antisosyal ve saldırgan davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım (2005) ise araştırmasında çocukların yetiştirme yurdunda kalma süreleri arttıkça depresyon belirtilerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Kalaycı (2007), çalışmasında yurtda kalan çocukların sosyalleşmesinin daha zor olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde kışla tipi kurum bakımında gerçekleştirilen araştırmalarda kurum bakımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ev tipi hizmet modellerinde gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde çocukların gelişiminin olumlu desteklediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda çocuk evlerinde kalan çocukların Hiperaktif ve Saldırganlık davranışlarında azalma gözlemlenirken Prososyal davranışlarında artış gerçekleşmesi, çocuk evi sisteminin çocukların gelişimini olumlu etkilediğini göstermektedir. Araştırma sonucu, çocukların anne modelinin olması, daha az sayıda çocuk olması, çocuklarla bireysel olarak ilgilenilmesi, çocuklarla iletişimin daha verimli olması vb. olumlu yönleriyle ev bakım hizmet modelinin önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmada çocuk evlerinde kalan korunmaya muhtaç çocukların kardeşleriyle *birlikte- ayrı evde kalma durumuna* göre akran ilişkileri incelendiğinde "Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği"nin Asosyal ve Korkulu Kaygılı alt ölçeklerinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 2). Asosyal ve Korkulu Kaygılı alt ölçeklerden aldıkları puanlara göre kardeşi ile ayrı evde kalan çocukların lehine bir sonuca ulaşılmıştır.

Saraç (2011) çalışmasında aynı kurumda yaşayan kardeşlerin görüşebilme durumlarının sağlanması ile davranışlarında olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaşar ve Dağdelen (2013) yaptıkları çalışmada çocuk yuvası ile çocuk evlerini karşılaştırmıştır. Bu çalışmada evlerde kalan çocukların kardeşleriyle görüşme durumunun daha olumlu olduğu sonucu vurgulanmıştır. İnce (2013), araştırmasında kardeşleri ile görüşen çocukların ruhsal durumunun daha olumlu olduğunu belirtmiştir. Gümüş (2014), korunmaya muhtaç çocuklarla gerçekleştirdiği araştırmasında kardeşiyle aynı evde ya da kurumda olamayan çocukların kardeş özlemin dile getirdikleri gibi özlemediğini dile getirenlerinde olduğunu belirtmiştir. Yurtda kalma süresi arttıkça ve ayrı kaldıkça kardeş özleminin de arttığını belirtmiştir. Yorgun (2017), kardeşleriyle birlikte ayrı olma durumunun ahlaki değer yapılarından *yardımseverlik* ve *sabır* alt boyutlarında kardeşinden ayrı olanların daha yüksek ahlaki değer yapıları olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özman (2018), yaptığı çalışmasında ulaştığı sonuçlar doğrultusunda akranları tarafından uzun süreli tehdit edilen ve sözel zorbalığa maruz kalan bireyin aynı davranışı kardeşine sergileyebileceğini vurgulamıştır. Koşay (2013), kurum bakımındaki çocukların Kardeş sayısı arttıkça sosyal beceri puanları düşmüştür. Sarı (2007) tarafından 5-6 yaş çocukların sosyal uyum ve becerilerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada tek çocukların daha yüksek sosyal uyumlarının olduğu bulunmuştur.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırma sonucunu destekleyen ve desteklemeyen çalışmaların mevcut olduğuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonucun sebebi olarak aynı evde kalan kardeşlerin birbirlerine karşı korumacı tavır hissetmeleri, kendi içlerinde gruplaşmalarının diğer çocuklarla iletişimlerini azalttığı, bu korumacı tavrından kaynaklı olarak aynı evde kalan kardeşi için kaygı hissetme durumunun daha fazla olmasını sağladığı düşünülmektedir. Ankara'da çocuk evlerinde kalan çocukların kardeş görüşlerinin daha verimli ve olumlu geçmesi için çalışmalar yapılmakta, gidilen sosyal faaliyetlerde katılacak evler belirlenme aşamasında, kardeş evlerin ayarlaması yapılarak kardeşlerin mümkün olduğunca çok vakit geçirmeleri sağlanmakta, aile görüşlerinde de farklı evlerde kalan kardeşler bir araya getirilmektedir. Bu şekilde kardeşleri ile ayrı evde kalan çocukların diğer çocuklarla daha fazla iletişime ve etkileşime geçmesi çocukların daha sosyal olmaları sonucunu sağladığı, kardeşleriyle sıklıkla görüşmelerinden dolayı kaygılı olmadıkları ya da daha az kaygılı olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada çocukların *ailesinin yanına izinli gitme durumuna* göre akran ilişkileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmadığı (Tablo 3); çocukların *ailesi tarafından ziyaret edilme durumuna* göre Prososyal, Dışlanma ve Kaygılı Korkulu alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında ailesi tarafından ziyaret edilen çocuklar lehine anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4).

Yapılan literatür araştırmasında bu sonucu destekleyen çalışmalara mevcuttur. Üstüner, Erol ve Şimşek (2005), yaptıkları çalışmada öz ailesi ile görüşmeyen çocukların toplam problem, dışa yönelim, saldırgan davranışlar ve dikkat sorunlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Tümkaya (2005), yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin aileleri ile görüşme sıklığı arttıkça umutsuzluk düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Gürvardar (2001) ve Tümkaya (2005), anne baba yoksunluğunun çocukların umutsuzluk düzeyini arttırdığını belirtmiştir. Yıldırım (2005), araştırmasında yetiştirme yurdunda kalan çocukların ziyaretçisinin olma durumunun depresyon belirtisi üzerindeki etkisini incelediğinde, istatistiksel olarak anlamlı çıkmaya da anlama yakın düzeyde depresyon belirtisinin ziyaretçisi olmayan çocuklarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yurdakul (2016), kurum bakımında ve koruyucu aile yanında olan çocuklarla yaptığı araştırmasında, çocukların, anne ile görüşme sıklığının psikososyal gelişim düzeylerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Görüşen çocukların en yüksek iken görüşmeyen çocukların psikososyal düzeyi en düşük çıkmıştır.

Araştırmanın sonuçları diğer araştırma sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, çocukların izinli gitme durumunun akran ilişkilerini etkilemediği, ziyaret edilme durumunun ise akran ilişkilerini olumlu etkilediği görülmektedir. Çocuklarda olumlu davranışların kalıcılığının sağlanması uzun bir süreçte gerçekleşebilmektedir. Bu çocukların çocuk evlerinde bulunduğu şartlarda sosyal ve duygusal açıdan tatmin oldukları ve bu duruma ek olarak ailelerinin ziyaret etme durumları söz konusu olduğunda sosyal duygusal tatmin düzeyinin anlamlı derecede arttığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu sonuç çocukların aile yanına gitmek ve orada aile ile vakit geçirmekten değil; çocuk evlerinde ve zaman zaman da aile desteği görmekten daha fazla yarar gördüklerini düşündürmektedir.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler verilebilir;

- Çocuk evlerinde kalan çocukların kurumda kalma süreleri arttıkça, daha az hiperaktif, daha az saldırgan ve daha fazla prososyal davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum çocuk evleri sisteminin önemini ve çocuklar üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Çocuk evinde kalan çocukların akran ilişkileri noktasında desteklendiğini göstermektedir. Çocuklarla ilgilenen bakım ve meslek elemanlarının ilgili konularda çocuklara destek sağlamaları yönünde gerekli hizmet içi eğitimlere tabii tutulmaları, ev içi etkinliklerin artırılarak çocukların akran ilişkileri ve olumlu davranışlar yönünde desteklenmeleri sağlanmalıdır.
- Çocuk evinde kalan çocuklardan kardeşleri ile ayrı evde kalan çocukların daha az *asosyal* ve daha az *kaygı ve korku* yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kardeşiyle ayrı evlerde kalmakta olan çocukların kardeşleriyle geçirecekleri ortak zaman sağlıklı ve verimli yollarla artırılmalıdır. Düzenli görüşmeleri sağlanmalı, görüşmelerde aralarındaki bağın artması adına çalışmalar yapılmalıdır. Kardeşleri ile birlikte kalan kurum bakımındaki çocukların, sosyal ve sportif faaliyetlere daha fazla yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Bu şekilde daha fazla toplumun içine girmeleri ve diğer akran grupları ile daha aktif etkileşim halinde olmaları sağlanmalıdır. Bu planlamaların çocukların sosyalleşmeleri adına olumlu etkileri olacaktır.
- Çocukların izinli gitme durumunun akran ilişkilerini etkilemediği, ziyaret edilme durumunun ise akran ilişkilerini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç toplum içinde aile eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. Özellikle kurum bakımında bulunan çocukların ailelerine gerekli rehberlikler yapılmalı ve çocuk-ebeveyn ilişkisinin sağlıklı ilerlemesi yönünde destek olunmalıdır.
- Ailelerin ve yakınlarının bilinçlendirilerek çocukların ziyaretçileri ile daha kaliteli bir şekilde görüştürülmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda görüşme saatlerinde ebeveyn çocuk etkileşimin daha nitelikli hale getirilmesi sağlanabilir. Ailelere yapılan rehberlik kapsamında çocuklarının gelişiminde ve günlük rutin hayatından bilgilendirmeler yapılması ile ebeveynlerin sürece dahil olmaları ve ebeveyn- çocuk ilişkisinin olumlu etkilenmesi sağlanabilir.
- Verilen bu önerilerin uygulanabilirliği açısından görevli meslek elemanlarının desteklenmesi gerekmektedir. Meslek elemanlarının bireysel ilgilendiği çocuk sayısının az olması ve kuruluşlara yeterli personel sayısının istihdam edilmesi ile çocuklarla bireysel ilgilenilmesinin desteklenmesi ve daha verimli bir çalışma ortamının sağlanması önemlidir.
- Öz ailesi ile hiçbir iletişimi olmayan ve başka bir ziyaretçisi olmayan çocukların koruyucu aile gibi sistemlere yönlendirilerek aile ortamı ve sıcaklığına kavuşmaları sağlanmalıdır.
- Çocuk evi sisteminin çocukları destekleme konusunda yetersiz kaldığı noktalar saptanmalı, başka illerde ve başka kurumlarda da bu yaş grubu ile de çalışmalar artırılmalı ve çocuk evi sisteminin olumlu yönde geliştirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmasına destek olunmalıdır.

KAYNAKÇA

Akbulut Ş. A. (2006). *Korunmaya muhtaç çocuk kavramına yeni yaklaşım (topsullaşma sürecinde uygulanan sistemlerin analizi: İzmir örneği)*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Arslan, Y. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile sosyal problem çözme arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın, B. (2013). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- BAŞ, M. (1990). Yetiştirme yurdunda ve ana-baba yanında kalan öğrencilerin kaygı düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 281-288.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Scientific research methods*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cebe, F. (2005). *Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu yetiştirme yurtlarında barınan çocukların benlik saygısı, depresyon, kaygı skorlarının ailesi yanında kalan çocuklarla karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Darıca, N. (2004). *Okul öncesi eğitimcileri için etkinlik dünyası uygulama kitabı*. İstanbul : Morpa.
- Ekmişoğlu, M. (2007). *Erken çocukluk döneminde farklılıklara saygı kavramı hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve farklılıklara saygı ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Eminoğlu, B. (2007). *Dört-beş yaş çocuklarının sosyal davranışları ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay, H. (2010). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*. Ankara: Pegem.
- Gümüş, N. (2014). *Çocuk evlerinde bulunan kız çocuklarının sosyalizasyonu üzerine niteliksel bir araştırma: Tekirdağ ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gür,A. (2016). *Çocuk evlerinde yaşayan çocuklar ile ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileriyle sosyal davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürvardar, D. (2001). *Yetiştirme yurdunda yetişen çocuklar ile ana-baba yanında yetişen çocukların umutsuzluk düzeyinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İnce, E. (2013). *Kayseri ili'nde kurum bakımında olan 6-14 yaş grubu korunmaya muhtaç çocukların ruhsal uyum durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- İşkol Fidan, M. (2005). *Sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumu çocuk yuvalarında barınan çocukların Wisc-R skorlarının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kalaycı, H. (2007). *Yetiştirme yurtlarındaki çocuklarda sosyal dışlanma riski (Tokat ve Turhal örneği)*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karataş, N. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. İstanbul: Mozaik.
- Koşay, A. (2013). *Çocuk yuvasında ve çocuk evinde kalan korunmaya muhtaç çocuklar ile ailesi yanında yaşayan çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kutlu, M. (1992). *Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında kalan öğrencilerin özsaygı ve düzeylerini etkileyen bazı değişkenler*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Nalbant, Ş. (2016). *Korunmaya muhtaç çocuklarda çocuk evleri bakım modelinin toplumsallaşmaya ilişkin rolü: Kayseri örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ogelman, H. G. & Sarıkaya, H. E. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 81-100.
- Özman, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ile kardeş ilişkilerinin incelenmesi . Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saraç, A. (2011). Çocuk yuvası bakımında bulunan çocukların davranış sorunları ve çocuk yuvası personeline yapılan eğitimin bu sorunlar üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Sarı, E. (2007). *Anasıyafına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schaefer, C. & Digeronimo, T. (2009). *Çocuk psikolojisi*. (M.M. Açıkan, Çev.). İstanbul: Yakamoz.
- Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2008). *T.C. Resmi Gazete*, 27015, 05 Ekim 2008.
- Şengün, M. (2007). Ahlaki gelişimin psiko-sosyal dinamikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23(23), 201-221.
- Tümkaya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445-459.
- Uslu, R. (2011). *Yararlandıkları hizmet modeline göre korunmaya muhtaç çocuklarda davranış ve duygusal sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Üstüner, S., Erol, N. & Şimşek, Z. (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 130-140.
- Yalçın, A. (2011). *Çocuk koruma kanununda korunmaya muhtaç çocukların gelecek kaygılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Yaşar, Ö., ve Dağdelen, N. (2013). Korunmaya Muhtaç Çocukların Yetiştirilmesinde Çocuk Yurtlarından Çocuk Evlerine Geçişin, Çocukların Sosyo-Kültürel Ve Psikolojik Gelişimlerine Etkisi Üzerine Bir Çalışma: Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 199-221.
- Yazıcı, E. (2013). *Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetler: kurum bakım hizmetinden yararlanmış bireyler üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, A. (2005). *Kurum bakımında olan ve ailesi ile birlikte kalan 13-18 yaş arası çocuklarda sürekli öfke ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yorgun, E. (2017). Korunmaya Muhtaç Olan Ve Aileleri İle Birlikte Yaşayan 61-72 Aylık Çocukların Ahlaki Değerleri İle Akran İlişkileri Ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yörüköglü, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür.
- Yurdakul, A. (2016). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurum bakımında kalan çocuklarla koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psikososyal gelişimleri arasındaki farklılıkların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.